

**Kulttuuriluotsit merkityksellisen toiminnan
mahdollistajina –
kulttuuripalveluiden hyödyntäminen toimintaterapiassa**

Lotta Kaukua

Opinnäytetyö
Syyskuu 2014

Toimintaterapian koulutusohjelma
Sosiaali- terveys ja liikunta-ala

Tekijä Kaukua, Lotta	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 05.09.2014
	Sivumäärä 45	Julkaisun kieli suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: X
Työn nimi Kulttuuriluotsit merkityksellisen toiminnan mahdollistajina - kulttuuripalveluiden hyödyntäminen toimintaterapiassa		
Koulutusohjelma Toimintaterapian koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Kihlström-Lehtonen, Heidi		
Toimeksiantaja(t) Kulttuuriluotsit, kulttuuriluotsikoordinaattori Hannemari Laitinen		
Tiivistelmä <p>Kulttuurin ja taiteen käyttö terapeuttisena tekijänä erilaisten asiakasryhmien kanssa on ollut paljon esillä viime vuosina. Kulttuuritoiminnalla on huomattu olevan yhtä positiivisia vaikutuksia ihmisen terveydelle kuin liikunnalla.</p> <p>Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus kulttuuriluotsipalveluiden mahdollisuuksista tarjota merkityksellistä toimintaa asiakkailleen. Käsittelen yhden kulttuuriluotsien palveluja käyttäneen asiakkaan kokemuksia kulttuuriluotsitoiminnasta toimintaterapian 'inhimillisen toiminnan mallin' kautta. Opinnäytetyöni tavoitteena on pohtia, miten toimintaterapeutti voisi työssään hyödyntää kulttuuripalveluja, erityisesti museoita, sekä etsiä yhteistyömahdollisuuksia kulttuuriluotsien ja toimintaterapeuttien välille.</p> <p>Opinnäytetyöni tuloksena oli, että kulttuuriluotsitoiminta voi olla asiakkaille merkityksellistä toimintaa ja siitä löytyy myös kuntoutumista tukevia elementtejä. Museoesineiden käytöstä toimintaterapiassa löytyi lupaavaa tutkimustietoa. Opinnäytetyöni johtopäätöksenä on, että toimintaterapeuttien kannattaisi työssään hyödyntää enemmän kulttuuripalveluja ja museotoimintaa kuntoutuksen osana.</p>		
Avainsanat (asiasanat) toimintaterapia, kulttuuri, kulttuuriharrastukset, identiteetti, museot, museologia		
Muut tiedot -		

Author	Type of publication	Date
Kaukua, Lotta	Bachelor's thesis	05.09.2014
	Number of pages	Language of publication
	45	Finnish
		Permission for web publication: X
Title of publication Culture pilots as enablers of meaningful occupation - the use of cultural services in occupational therapy		
Degree programme Occupational therapy		
Tutor(s) Kihlström-Lehtonen, Heidi		
Assigned by Kulttuuriluotsit/ Co-ordinator Laitinen, Hannemari		
Abstract <p>The use of culture and art as therapeutic factors in work with different kinds of client groups has been greatly discussed during the past few years. Cultural activities have been found to have positive effects on people's health in much the same way as physical activities.</p> <p>This thesis was a qualitative study of the possibilities that the "culture pilot" (kulttuuriluotsi) services have to offer in terms of meaningful occupation to their clients. Using the "Model of Human Occupation" developed in occupational therapy, the thesis dealt with the experiences of one client who had used the services of the culture pilots. The aim of the thesis was to reflect on how occupational therapists could apply cultural services (with museums as a special case) to their work and to search for possibilities of co-operation between the culture pilots and occupational therapists.</p> <p>The result of the thesis was that the culture pilot services can provide meaningful occupation for their clients and that they contain features that can support recovery. There is also corroborating research evidence on the use of museum objects in occupational therapy. Thus, the conclusion of the thesis is that occupational therapists should make more extensive use of cultural services and museum activities in their work as part of a rehabilitation process.</p>		
Keywords/tags (subjects) occupational therapy, culture, cultural recreation, identity, museums, museology		
Miscellaneous -		

Sisältö

1. Johdanto	2
1.1 Työn rakenne	4
2. Työn taustaa.....	4
2.1 Aiheeseen liittyviä tutkimuksia.....	6
2.2 Kulttuuriluotsit.....	8
2.3 Museoiden merkityksestä.....	9
2.4 Keskeisiä käsitteitä.....	10
3. Tutkimuksen eteneminen	12
4. Metodologia.....	13
4.1 Tutkimusetiikka.....	16
4.2 OPHI-II.....	18
5. Tutkimuskysymykset.....	21
6. Haastatteluaineiston analyysi.....	22
6.2 Luotsien merkitys museokäynnillä.....	32
7. Tutkimustulokset	32
8. Pohdinta ja jatkoehdotuksia	33
8.1 Opinnäytetyön tekemiseen liittyvät haasteet ja työn luotettavuus.....	34
8.2 Jatkoehdotukset.....	35
9. Lopuksi	36
Lähteet:	37
Liitteet:.....	40

1. Johdanto

Opinnäytetyöni aiheena on kulttuuriluotsien palvelut merkityksellisen toiminnan mahdollistajana ja kulttuuripalveluiden hyödyntäminen toimintaterapiassa. Käsittelemäni toimintaterapian mahdollisuuksia hyödyntää kulttuuripalveluja enimmäkseen kulttuuriluotsitoiminnan kautta, koska kulttuuriluotsitoiminta on opinnäytetyöni keskiössä, enkä halua hajottaa aihetta liian laajaksi.

Opinnäytetyö kulttuuriin ja toimintaterapiaan liittyvästä aiheesta on pyörinyt mielessäni jo pitkään. Minulla on nuoruudestani museoalan koulutus ja minua kiinnosti jo toimintaterapian opintoihin hakeutuessani löytää yhteistyömahdollisuuksia kulttuuripalveluiden ja sosiaali- ja terveystieteiden välille. Opinnäytetyön tekovaiheeseen päästessäni ja aihetta etsiessäni minulle löytyi yhteistyökumppaniksi Jyväskylän kulttuuriluotsipalvelut. Toisena yhteistyökumppaninani on eräs palvelutalo Keski-Suomessa, jossa opinnäytetyötäni varten haastattelemani informantti asui. Aiheeni otsikoksi muotoutui ”Kulttuuriluotsit merkityksellisen toiminnan mahdollistajina ja kulttuuripalveluiden hyödyntäminen toimintaterapiassa”. Keskeisenä aineistona minulla on informanttini haastattelut kulttuuriluotsitoiminnasta, jotka analysoin laadullisesti. Laadullisessa analyysissä hyödynnän Kielhofnerin inhimillisen toiminnan mallia, joka on tunnettu ja hyväksi havaittu asiakaslähtöinen toimintaterapian malli, sekä aiheeseen liittyvää tutkimusta museoesineiden käytöstä toimintaterapiainterventiossa.

Kulttuurin hyvinvointia edistävästä vaikutuksesta on alettu puhua enemmän viime vuosikymmeninä. Terveyttä kulttuurista -verkosto syntyi vuonna 1992. Verkoston tarkoituksena on ollut jakaa sekä kerätä tietoa niistä mahdollisuuksista, joita kulttuurilla on terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Toiminnassa mukana ovat olleet muun muassa Suomen kansallinen Unesco-toimikunta, taiteen keskustoimikunta, Suomen kuntaliitto sekä Suomen mielenterveysseura. Tämän toiminnan pohjalle syntyi viisivuotinen toimintaohjelma Taiteesta ja kulttuurista

hyvinvointia (2010–2014). Toimintaohjelma on osa valtioneuvoston hyväksymää terveyden edistämisen politiikkaohjelmaa, jonka painopistealueet ovat:

- *kulttuuri osallisuuden, yhteisöllisyyden, arjen toimintojen ja ympäristön edistäjinä*
- *taide ja kulttuuri osana sosiaali- ja terveydenhuoltoa*
- *työhyvinvoinnin tukeminen taiteen ja kulttuurin keinoin (Toimintaohjelma 2010-2014.)*

Seuraavassa esitän kolme suoraa sitaattia eri lähteistä havainnollistaakseni aihettani. 'Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -ehdotus toimintaohjelmaksi' esityksessä kulttuurin kuulumisen kaikille kiteytetään hyvin. Seuraavassa suora lainaus:

"Jokaisella on oikeus ja tasa-arvoinen mahdollisuus itse tehdä taidetta ja osallistua kulttuuritoimintaan:

- *riippumatta asuinpaikasta elin- tai työympäristöstä*
- *halunsa, toimintakykynsä ja luovien voimavarojensa mukaisesti*
- *koko elämänsä aikana, myös vaihtuvissa elämäntilanteissa ja yhteisöissä."*
(Liikanen 2010, 10)

Kulttuuriluotsien johtoajatuksena on: *Taide tekee hyvää ja kulttuuri kuuluu kaikille! Kulttuuriluotsit ovat koulutettuja vapaaehtoisia, jotka toimivat oman paikkakuntansa kulttuurikohteiden tarjontaan perehtyneinä vertaisohjaajina. Luotsien tehtävänä on toimia rohkaisijoina, oppaina ja kavereina erityistä kannustusta tarvitseville ihmisille, joiden ei muuten tulisi lähdeyttä kulttuurikohteisiin. Kulttuuriluotsitoiminnan taustalla vallitsee ajatus siitä, että kulttuurin pitäisi olla kaikkien saatavilla. (Taide tekee hyvää ja kulttuuri kuuluu kaikille.)*

Toimintaterapeuttien ammattieettisissä ohjeissa (2011) todetaan seuraavaa: *Asiakastyössä toimintaterapeutti toimii sen hyväksi, että hänen asiakkaansa voivat käyttää tasavertaisesti yhteiskunnan palveluja ja osallistua mahdollisimman omatoimisesti oman elämänsä eri tilanteisiin.*

Laitoin tähän nuo kolme sitaattia, koska ne mielestäni havainnollistavat hyvin sitä yhteistä leikkauspintaa, jossa kohtaavat sekä kulttuurista hyvinvointia toimintaohjelma, kulttuuriluotsien toiminta sekä toimintaterapeuttien ammattieettiset periaatteet. Toimintaterapian kannalta on merkityksellistä asiakkaan osallistumisen mahdollistaminen hänelle merkitykselliseen toimintaan, joka opinnäytetyöni tapauksessa on kulttuuritoiminta.

1.1 Työn rakenne

Luettavuuden helpottamiseksi käyn seuraavassa läpi lyhyesti työni rakenteen. Työni jakautuu yhdeksään lukuun. Ensimmäisessä luvussa johdannossa esittelen aiheeni ja aineistoni sekä selvitän sitä miten päädyin kulttuuriaiheen pariin. Pohdin sitä miten kulttuurin merkitys terveydelle on yhteiskunnallisesti huomioitu ja miten tämä kaikki liittyy toimintaterapiaan. Toisessa luvussa käyn läpi työn taustaa, esittelen muutamia aiheeseen liittyviä tutkimuksia sekä kerron tarkemmin kulttuuriluotsien toiminnasta. Esittelen myös museologian ajatusta museoiden merkityksestä sekä määrittelen työni kannalta keskeiset käsitteet. Kolmannessa luvussa kerron siitä kuinka tutkielmani tekeminen on edennyt. Neljäs luku on omistettu työn metodologialle sekä tutkimusetiikalle, omassa alaluvussaan käsittelen myös OPHI-II haastattelumenetelmää, jonka avulla olen toteuttanut toisen haastatteluista. Viides luku sisältää tutkimuskysymykset. Kuudennessa luvussa analysoin haastatteluaineiston. Lukijan kannattaa huomioida, että liitän aineiston suoraan 'Inhimillisen toiminnan malliin', enkä käy teoreettista mallia missään erillisenä läpi. Seitsemännessä luvussa esittelen tutkimustulokset. Kahdeksas luku on pohdinta työstäni, esittelen luvussa myös jatkoehdotukset. Yhdeksännessä luvussa esitän kiitoksia.

2. Työn taustaa

Aiheeseen tutustuessani huomasin, että taiteen ja kulttuurin positiiviset vaikutukset terveydelle ovat olleet esillä viime vuosina eri viestimissä paljon erilaisten tutkimusten ja aihetta sivuavien hankkeiden muodossa. Myös jotkut yliopistot sekä ammattikorkeakoulut ovat tarttuneet tähän ajankohtaiseen aiheeseen.

Metropolia-ammattikorkeakoululla on ollut 30 opintopisteen koulutus 'Kulttuuri hyvinvointipalveluiden voimavarana'. Koulutus oli tarkoitettu sosiaali-, terveys- tai kasvatusalan tutkinnon suorittaneille ja koulutuksen tavoitteena oli löytää konkreettinen vastaus siihen, kuinka kulttuuria ja eri taiteen aloja sovelletaan arjen työssä sekä tutustua tutkimustietoon kulttuurin ja taiteen vaikutuksesta hyvinvointiin. (Kulttuuri hyvinvointipalvelujen voimavarana.) Ryhtyessäni tekemään opinnäytetyötäni lähetin sähköpostia koulutuksen vastuuopettajalle ja kysyin kokemuksista koulutuksesta ja siinä tehdyistä projekteista, mutta en valitettavasti saanut vastausta. Viimeinen haku koulutukseen on ollut vuonna 2012, joten voi olla, että koulutusta ei enää järjestetä.

Turun yliopistoon on puolestaan vuonna 2011 perustettu Kulttuurin ja terveyden tutkimusyksikkö, joka on omassa tutkimushankkeessaan tehnyt kartoitusta kulttuurin, taiteen, terveyden ja hyvinvoinnin välisten yhteyksien tutkimisen teoreettisista ja metodologisista mahdollisuuksista. (Kulttuuri, terveys ja hyvinvointi.) Tutkimusohjelma on ilmeisesti edelleen perustamisvaiheessa eikä tutkimus ole vielä käynnistynyt. Sosiaali- ja terveystieteiden aikakauslehden Tesson haastattelussa kulttuurin ja terveyden tutkimusyksikön professori Marja-Liisa Honkasalo kertoo, että sadoissa eri hankkeissa taidetta ja kulttuuria on viety niin terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyöhön kuin ennaltaehkäiseviin palveluihin, kuntoutukseen ja hoitoon asti. Kuitenkin hänen mukaansa taide- ja kulttuuritoiminta eivät ole vielä pysyvä osa kuntien sosiaali- ja terveydenhuoltoa. Toiminta on juurtumatonta ja monelle hoitoalan ammattilaiselle taiteen käyttö työssä on myös vierasta. (Luotonen 2013.)

Aiheesta lukiessani havaitsin itse samaa juurtumattomuutta. Erilaisia aihetta sivuavia hankkeita löytyi paljon. Löysin myös puheenvuoroja, joissa suhtauduttiin kriittisesti hyvinvointia edistäviin taidehankkeisiin. Ongelmallisena nähtiin se, että kun projektia rahoittanut apuraha loppuu, samalla loppuu myös taide vanhainkodista tai vankilasta. Projekteja ovat usein toteuttaneet ammattitaiteilijat apurahan turvin, eikä taide ole taiteilijan työn loputtua juurtunut hoito- tai kuntoutustyöhön. (Viljanen 2014.)

Vaikka kulttuurin osuus sosiaali- ja terveyshuoltoon on kirjattu jo politiikkaohjelmaan ja kulttuurin ja taiteen vaikuttavuus on yleisessä keskustelussa esillä, olen omissa opinnoissani kokenut, että se ei näy vielä kovin paljon sosiaali- ja terveysalan perusopetuksessa. Tästä syystä näen tärkeäksi pohtia kulttuuripalveluita toimintaterapian lähtökohdista käsin ja kartoittaa sitä kuinka toimintaterapeutti voisi työssään hyödyntää kulttuuripalveluja sekä opinnäytetyöllä tuoda lisää näkyvyyttä kulttuuriluotsipalvelulle, joka edistää kulttuurin saatavuutta kaikille ihmisille, ja etsiä uusia yhteistyömahdollisuuksia kulttuuriluotsien kanssa. Kulttuuripalvelut täytyisi ottaa vakavammin huomioon kuntouttavana elementtinä sosiaali- ja terveysalan opinnoissa, ja kulttuuripalveluiden käytön mahdollisuuksia pitäisi pohtia eri asiakasryhmille. Jos kulttuuri olisi osana sosiaali- ja terveysalan opetusohjelmaa, kulttuurilla voisi olla paremmat mahdollisuudet juurtua osaksi hoito- ja kuntoutustyötä.

Opinnäytetyössäni käsittelen kulttuuripalveluita, erityisesti museo-toimintaa sekä niitä kulttuuripalveluita, joita kulttuuriluotsit tarjoavat. En tässä opinnäytetyössä käsittele ollenkaan taideterapiaa, musiikkiterapiaa tai kirjallisuusterapiaa enkä luovia menetelmiä toimintaterapian osana.

2.1 Aiheeseen liittyviä tutkimuksia

Kulttuurin vaikutuksista terveydelle alkaa olla yhä enemmän tutkimustietoa. Seuraavassa kerron esimerkinomaisesti tutkimustiedosta, jota on saatu kulttuurin vaikutuksesta ihmisen terveyteen ja hyvinvointiin. Esittelen asiasta saatua tietoa Suomesta, Ruotsista sekä brittiläisen tutkimuksen toimintaterapian saralta. Valitsin nämä tutkimukset, koska halusin tuoda esille erityisesti Pohjoismaista saatua tietoa, koska se on sovellettavissa hyvin Suomeen, sekä suoraan toimintaterapian alaan liittyvän tutkimuksen, joka on aiheeni kannalta oleellinen. Ensimmäinen esimerkkini on Suomesta. Suomessa kulttuurin positiivisia vaikutuksia ihmiselle on tutkinut neurologi Markku T. Hyyppä. Hyyppä (2013, 19-20) ja hänen työryhmänsä ovat pystyneet tutkimuksissaan osoittamaan, että kulttuuria harrastavat ihmiset ovat terveempiä ja elävät pidempään. Hänen mukaansa kulttuurin harrastamisen positiiviset vaikutukset terveydelle ovat vähintään yhtä suuret kuin liikunnan.

Ruotsissa aihetta on tutkinut Lars Olof Bygren tutkimusryhmineen. Bygrenin ja hänen tutkimusryhmänsä 'Psychosomatic medicine journalissa' julkaistussa tutkimuksessa puolestaan osoitettiin, että kulttuuria aikaisemmin harrastamattomat ihmiset saivat positiivisia vaikutuksia kulttuuri-interventiosta. Kulttuuriärsykkeet paransivat osallistujien kokemusta fyysisestä terveydestään, toimintakyvystään ja elinvoimastaan. Tutkimukseen osallistujat olivat saaneet valita kulttuuri-interventioon elokuvissa käymistä, konsertteja, taidenäyttelyitä tai kuorossa laulamista. (Bygren, Weissglas, Wikström, Konlaan, Grjibovski, Karlsson, Andersson & Sjöström 2009, 469-73.)

Myös toimintaterapian alalta on tuoretta näyttöä siitä, että toimintaterapeutit ovat yhdessä museoiden kanssa saaneet toteutettua toimivan intervention. British Journal of Occupational Therapy –lehden numerossa 5 julkaistiin artikkeli (Ander, Thomson, Blair, Noble, Menon, Lanceley, Chatterjee 2013), jossa kerrotaan toimintaterapiainterventiosta yhteistyössä museoiden kanssa. Interventiossa oli mukana Lontoon neurologisen kuntoutuksen asiakkaita, Oxfordin avoimen puolen neurologisen kuntoutuksen asiakkaita sekä Readingin psykiatrisen puolen asiakkaita. Yhteensä interventioon osallistui 82 asiakasta. Interventioissa osallistujat saivat

käsitellä museoesineitä ja keskustella niistä. Interventioon oli määritelty tietyt kysymysrungot, joiden pohjalta keskustelu eteni. Tapaamisista osa oli yksilötapaamisia ja osa ryhmätapaamisia. Tutkimustulokset interventiosta olivat hyvin lupaavia. Tapaamiset herättivät asiakkaisissa positiivisia tunteita ja lisäsivät heidän itseluottamustaan. Psykiatrisen puolen asiakkailla tapaamiset olivat syy nousta sängystä ylös ja niiden huomattiin lievittävän ahdistusta ja masennusta. Ne myös lisäsivät osallisuuden kokemusta. Positiivisena koettiin myös esineiden koskettamisesta saatu stimulaatio, jota sairaalaympäristössä ei niin paljon muuten ole. Tapaamisten koettiin vahvistavan sekä tuovan esiin osallistujien identiteettiä, ja osa asiakkaista mainitsi oppineensa uusia asioita tapaamisten avulla. Toimintaterapeuteille tapaamiset antoivat uutta tietoa heidän asiakkaistaan ja tarpeistaan, jota he pystyivät hyödyntämään muussa työssä asiakkaiden kanssa. Tutkimusta aiheesta tarvittaisiin kuitenkin lisää.

2.2 Kulttuuriluotsit

Jyväskylässä kulttuuriluotsien palvelut on tarkoitettu matalan kynnyksen kulttuuritoiminnaksi, joka helpottaa kaikkien ihmisten mahdollisuutta mennä museoon tai muihin kulttuuripalveluihin. Museoihin kulttuuriluotsin kanssa pääsee ilmaiseksi ja vaikkapa konserttiin halvemmalla hinnalla. Toiminnalla voi parantaa myös esimerkiksi laitoksissa asuvien tai ikääntyneiden elämänlaatua. (Jyväskylän taidemuseo.)

Idea kulttuuriluotseista on syntynyt Jyväskylän taidemuseossa ja Jyväskylästä kulttuuriluotsitoiminta on levinnyt erilaisissa muodoissa muihinkin kaupunkeihin. (Turpeinen & Laitinen 2011, 20.) Tässä opinnäytetyössä käsittelen vain Jyväskylän kulttuuriluotsitoimintaa.

Kulttuuriluotsit ovat vapaaehtoisia, jotka ovat saaneet työhönsä koulutuksen. Luotsit lähtevät kavereiksi erilaisiin kulttuurikohteisiin, he ovat vertaisia, kokemuksen jakajia

eivätkä oppaita. Jyväskylässä luotsien peruskoulutuksesta ovat vastanneet Jyväskylän taidemuseo, Keski-Suomen museo, Suomen käsityön museo, Jyväskylän yliopiston museo, Keski-Suomen luontomuseo ja Alvar Aalto -museo. Nämä ovat myös niitä kohteita, joihin voi luotsin kanssa mennä. Näiden lisäksi muita luotsauskohteita ovat Keski-Suomen ilmailumuseo, Jyväskylän kaupungin kirjasto, Jyväskylän kaupunginteatteri, Jyväskylä Sinfonia, Galleria Becker, Kuokkalan kartano ja Kallioplanetaario. Kulttuuriluotsien joukossa on myös tanssiin ja elokuvaan perehtyneitä luotseja. (Turpeinen & Laitinen 2011, 20-21.)

Jyväskylässä on noin 180 koulutuksen saanutta kulttuuriluotsia, joista reilu sata toimii edelleen aktiivisesti luotseina. Luotsit ovat eri ikäisiä naisia ja miehiä erilaisista ammateista ja taustoista, yhdistävänä tekijänä on omakohtainen kokemus taiteen ja kulttuurin positiivisesta vaikutuksesta. (Turpeinen & Laitinen 2011, 21.)

Luotseilla on kokemusta monenlaisista asiakasryhmistä. Luotsipalveluiden käyttäjinä on vanhuksia, vammaisia, mielenterveyskuntoutujia, päihdekuntoutujia, maahanmuuttajia, eri järjestöjen edustajia, tyhy-ryhmiä ja ensikertalaisia. Luotsipalvelut on siis tarkoitettu aivan kaikille. (Turpeinen & Laitinen 2011, 20.)

Jyväskylän kaupungin kulttuuriluotsipalvelut on saanut myös 2014 pohjoismaisen kulttuurikasvatuspalkinnon. Palkintoraadin perusteluissa kerrottiin, että kulttuuriluotsitoiminta on parantanut kulttuurin saavutettavuutta ryhmille, joille kulttuuripalveluihin osallistuminen olisi muuten vaikeaa. (Tornberg 2014.)

2.3 Museoiden merkityksestä

Koska museot ovat tutkielmassani keskeisessä osassa, haluan hieman avata, mitä museot museologisen käsityksen mukaan ovat ja mikä museoiden tehtävä on.

UNESCOn alainen kansainvälinen museoneuvosto (International Council of Museums, ICOM) määrittelee museon seuraavasti:

Museo on pysyvä, taloudellista hyötyä tavoittelematon, yhteiskuntaa ja sen kehitystä palveleva laitos, joka on avoinna yleisölle ja joka tutkimusta ja opetusta edistääkseen ja virkistystä tuottaakseen hankkii, säilyttää, tutkii, käyttää tiedonvälitykseen ja pitää näytteillä aineellisia todisteita ihmisestä ja hänen ympäristöstään. (Museopoliittinen ohjelma 2000, 30.)

Jyväskylän yliopiston museologian professori Janne Vilkuna (2000, 11) ajattelee nykyajan ja tulevaisuuden museoiden yhteiskunnallisena tehtävänä ja päämääränä olevan elämän laadun parantamisen sekä yksilöllisen ja yhteisöllisen perusturvallisuuden varmistamisen.

Museologiassa museon yhdeksi tärkeimmistä tehtävistä nähdään ihmisen identiteetin tukeminen. Museo auttaa ihmistä löytämään itsensä ajassa ja paikassa, museossa ihminen voi katsoa menneisyyteen ja nähdä itsensä menneisyyden ja tulevaisuuden leikkauspisteessä. Museon katsotaan liittyvän yhteisöönsä ja olevan osa kollektiivista identiteettiä, mutta toisaalta museon ajatellaan nykyaikana etsivän itseään ja suhdettaan ympäröivään yhteisöön. Museoiden erityispiirteenä on niiden ”kolmiulotteinen” aineisto, alkuperäiset museoesineet, jotka herättävät ihmisissä tunteita ja tekevät tiedon vastaanottamisesta kiinnostavampaa. (Kostet 2000, 13-14.)

Museotyössä on yhä enemmän huomattu myös museoiden rooli hyvinvointipalveluna. Museoiden terapeuttista merkitystä on hyödynnetty esimerkiksi mielenterveystyössä ja myös museotyöstä sairaaloissa ja vanhainkodeissa on hyviä kokemuksia. (Kallio 2007, 121.)

2.4 Keskeisiä käsitteitä

Kulttuuri

Kulttuuri esiintyy opinnäytetyössäni kahdessa merkityksessä. Pääasiallisesti käytän käsitettä ’kulttuuri’ merkitsemään sitä kulttuuritoimintaa (museot, taidenäyttelyt, kirjasto, kulttuurimaisemat), jonka kulttuuriluotsit mahdollistavat ja johon informanttini on osallistunut. Toisessa merkityksessä ’kulttuuri’ esiintyy Kielhofnerin

inhimillisen toiminnan mallin yhteydessä, jossa selitän käsitteen 'kulttuuri' uudelleen. Pyrin käyttämään käsitettä 'kulttuuri' niin, että lukijan olisi helppo ymmärtää, kummassa merkityksessä kulttuurista kulloinkin puhutaan.

Kulttuuripalvelut

Kulttuuripalveluista puhuessani tarkoitan tässä yhteydessä pääasiassa museoita, mutta myös kirjastoa. Käsittelen vain niitä kulttuuripalveluja, joissa informanttini on kulttuuriluotsien kanssa käynyt.

Informantti

Puhuessani haastateltavasta käytän kulttuurintutkimuksen termiä 'informantti'. Informantilla tarkoitetaan tiedonantajaa, joka on tutkittavan kulttuurin edustaja tai henkilö, joka tietää tutkittavasta ilmiöstä. Avaininformantti on puolestaan henkilö, joka on erityisen perehtynyt kulttuuriinsa tai sen osa-alueeseen ja tutkimuksen kannalta hyvin oleellisessa "avainasemassa". (Aro 1995, 79.)

Koska minulla on vain yksi informantti, hänellä on myös avaininformantin ominaisuudet, eli hän on erityisen perehtynyt tutkimaani ilmiöön ja hän on tutkielmani päätiedonantaja.

Merkityksellinen toiminta

Työni kannalta on oleellista tietää, mitä toimintaterapiassa tarkoitetaan merkityksellisellä toiminnalla. Toimintaterapiassa arvatenkin toiminta on keskeisessä asemassa. Merkitys ja jokapäiväinen toiminta on olennainen osa ihmisen elämää. Merkitykset ovat sekä kullekin ihmiselle yksilöllisiä että sosiaalisesti jaettuja. (Hasselkus 2002, xi ja 2.) Toiminta synnyttää merkityksiä ja merkitykset synnyttävät toimintaa. Toiminnan voi sanoa olevan ihmistä liikkeellä pitävä voima. (Hasselkus 2002, 14.) Hasselkus (2002, 132-133) korostaa, että kokemus tehdystä toiminnasta ja sen tuomat merkitykset ovat terapeuttisesti tärkeämpiä kuin itse lopputulos. Aivan merkityksellistä toimintaa vielä esimerkin kautta, otan esimerkiksi museovierailun taidemuseoon. Taidemuseovierailu voi herättää ihmisessä esteettisen kokemuksen, ajatuksia taideteoksista ja erilaisia tunteita sekä kokemuksen osallistumisesta toimintaan. Toiminta, taidemuseovierailu, synnyttää merkityksiä. Merkityksistä voi

puolestaan syntyä toimintaa. Taidemuseovierailu saattaa herättää halun käydä museossa uudestaan, kokeilla itse tehdä taidetta tai keskustella museossa heränneistä ajatuksista toisen ihmisen kanssa. Toisaalta merkitys voi olla olemassa jo ennen taidemuseovierailua. Haluan nähdä Tove Janssonin maalauksia, koska olen lukenut kaikki hänen kirjansa ja ihailen häntä.

Omassa opinnäytetyössäni merkityksellinen toiminta on kulttuuripalveluihin osallistumista kulttuuriluotsien kanssa. Toiminnalla ei tavoitella mitään tiettyä lopputulosta, vaan tärkeä osa toimintaa ovat juuri toiminnan synnyttämät kokemukset, muistot ja merkitykset sekä toiminnan ilo ja vaikuttavuus. Merkitys syntyy näistä tekijöistä.

3. Tutkimuksen eteneminen

Opinnäytetyöni lähti käyntiin toukokuussa 2013, jolloin tapasin kulttuuriluotsikoordinaattori Hannemari Laitisen ensimmäistä kertaa ja sovimme alustavasti yhteistyöstä. Aihe muotoutui selkeämmäksi kesän aikana. Pääpaino opinnäytetyössäni tulisi olemaan asiakkaan kokemuksessa ja näkökulmassa kulttuuriluotsitoiminnasta. Syksyllä 2013 tapasimme uudelleen. Tällä välin Hannemari Laitinen oli löytänyt informantin, joka oli halukas osallistumaan tutkimukseen. Informantti valikoitui sillä perusteella, että hän oli käyttänyt paljon kulttuuriluotsipalveluita ja kokenut hyötyvänsä niistä. Informantti asuu palvelukodissa, joten toiseksi yhteistyötahokseni tuli myös tämä palvelukoti. Informanttini tapasin viisi kertaa joulukuun 2013 ja tammikuun 2014 aikana. Haastattelut ja tapaamiset tapahtuivat hänen luonaan palvelukodissa. Ensimmäisellä kerralla kerroin hänelle opinnäytetyöstäni ja kirjoitimme tutkimusluvut sekä informantin että palvelutalon kanssa (Liite 1). Toisella kerralla teimme elämänhistoriaa hahmottavan OPHI-II-haastattelun niiltä osin, joilta se oli tutkimukseni kannalta merkityksellinen. Toisen tapaamisen keskustelumme nauhoitin. Kolmannella kerralla käsittelimme kulttuuriluotsitoimintaa, niitä kohteita, joissa informanttini oli käynyt, sekä ajatuksia, tunteita ja kokemuksia, joita

luotsauksessa oli herännyt. Myös kolmannen tapaamisen keskustelun nauhoitin. Ensimmäisen haastattelun kesto oli 45 minuuttia ja 17 sekuntia ja toisen haastattelun kesto oli 41 minuuttia ja kymmenen sekuntia. Neljännellä tapaamisella kävimme vielä läpi, mitä olimme edellisillä kerroilla puhuneet, ja kerroin, kuinka aion käyttää keskustelumateriaalia opinnäytetyössäni. Haastattelujen tekemisen jälkeen litteroin haastattelut. Viidennellä tapaamisella vein informantille haastattelujen litteraatiot ja puhuimme niistä lyhyesti.

4. Metodologia

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus ja haastatteluaineiston analysointitapani on teoriaohjaava. Analysoin aineistoni sisältöanalyysillä.

Sisältöanalyysillä pyritään saamaan tutkittavasta aiheesta kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Sisältöanalyysillä pystytään analysoimaan myös strukturoimattomia aineistoja. Sisältöanalyysin haasteena on pidetty sitä, että tutkijan tutkimus saattaa jäädä pelkäksi aineiston järjestämiseksi ja johtopäätökset aineistosta jäävät vähäisiksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103.) Minulla on tässä tutkielmassani käytössä Kielhofnerin ihimillisen toiminnan malli, jonka avulla pyrin saamaan aineistostani irti enemmän ja välttämään tämän kompastuskiven.

Aineistolähtöisessä sisältöanalyysissä tutkimusaineistosta pyritään luomaan oma teoreettinen käsitteistö ja teoreettinen malli, joka ei ole sidoksissa aiempiin teorioihin. Teorialähtöinen sisältöanalyysi, jota on käytetty luonnontieteessä, puolestaan pohjaa analyysinsä johonkin tiettyyn teoriamalliin, jonka mukaan tutkittava ilmiö määritellään. Teorialähtöisessä tutkimuksessa on päätetty valmiiksi kategoriat, joihin aineisto järjestetään. Kolmas tapa tehdä sisältöanalyysiä on teoriaohjaava sisältöanalyysi, jossa tavallaan yhdistyvät aineistolähtöisen ja teorialähtöisen sisältöanalyysin ainekset. Teoriaohjaavassa sisältöanalyysissä analyysin apuna on taustateoria tai siinä on kytkentöjä jo tunnettuun teoreettiseen

malliin. Aineistolähtöisen analyysin tapaan aineistoa lähdetään järjestämään aineistosta nousevista lähtökohdista, mutta analyysin loppuvaiheessa tuodaan teoreettinen käsitteistö ohjaamaan analyysiä. Teoriaohjaavassa analyysissä tutkija siis analysoi aineistoa sekä aineiston että valmiiden mallien lähtökohdista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95-98.)

Analyysin loppuvaiheessa teemoittelin aineistoni Kielhofnerin inhimillisen toiminnan mallin käsitteillä:

- arvot
- kiinnostukset
- tottumus
- suorituskkyky
- ympäristö
- tekeminen

Käyn inhimillisen toiminnan mallia sekä käsitteitä tarkemmin läpi luvussa '6. Haastatteluaineiston analyysi'.

Ensimmäisen haastatteluni tein inhimillisen toiminnan malliin pohjautuvalla OPHI-II-haastattelulla, josta kerron luvussa '4.2 OPHI-II' enemmän. Toisen haastatteluni kysymykset tematisoin puolestaan itse sillä perusteella, mikä tutkimuskysymysteni kannalta on oleellista tietoa. Inhimillisen toiminnan malli ohjaa aineiston analyysiä, mutta jätän myös tilaa niille asioille, jotka mahdollisesti nousevat aineistosta esiin eivätkä suoraan mahdu inhimillisen toiminnan mallin käsitteistön alle.

Tutkimuskysymykseni kannalta on myös oleellista, että en liian orjallisesti yritä tarkastella haastatteluaineistoani teoreettisen mallin kautta vaan jätän tilaa myös aineistolle itselleen. Tätä kautta saan myös informanttini oman äänen paremmin kuuluville.

Aineistolähtöinen sisältöanalyysi lähtee etenemään haastattelujen kuuntelemisella ja litteroimisella, joka tarkoittaa haastattelujen kirjoittamista sana sanalta ylös.

Seuraavana vaiheena on haastattelujen lukeminen ja sisältöön perehtyminen. Kolmas ja neljäs vaihe on etsiä ja listata aineistosta siinä esiintyviä tutkimuskysymyksen kannalta oleellisia ilmaisuja sekä etsiä eroja ja yhtäläisyyksiä. Seuraavaksi pelkistetyistä ilmauksista muodostetaan alaluokkia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109.)

Toisaalla on myös näkemyksiä, joissa aineistolähtöisen tutkimuksen etenemistä ei nähdä yhtä yksioikoisena. Esimerkiksi litteraation luotettavuutta voi pohtia – kuinka aineisto muuttuu, kun puhe/ääni muutetaan paperille tekstiksi? Osa aineiston sävyistä väistämättä häviää paperille siirrettäessä. (Saarikoski 2008, 39.) On myös esitetty, ettei haastattelujen litteroiminen olisi kaikissa tapauksissa edes välttämätöntä, kun käytettävissä on alkuperäinen äänite. (Saarikoski 2008, 42.) Kulttuuritutkimuksessa, jonka pariin oma historiani juontaa, on tutkittavan ääni pyritty tuomaan esille suorilla sitaateilla hänen puheestaan. Näin on pyritty saamaan aineisto läpinäkyväksi ja lukijalle todistettua tutkijan päättelyketjun oikeellisuus. Tuoreemmassa metodologiassa on kuitenkin huomattu, että kun sitaatit informantin puhumasta kielestä asetetaan rinnakkain tutkijan akateemisen kielen kanssa, voidaan informantin puhuma teksti saattaa tahattomasti pikemminkin koomiseen valoon. Puhuttu kieli on niin kovin erilaista verrattuna kirjoitettuun akateemiseen kieleen. Sitaattien käyttö voi siis paremminkin kadottaa informantin äänen kuin tuoda sen esille. (Saarikoski 2008, 40.)

Tutkielmaa tehdessäni pohdin pitkään parasta tapaa käsitellä aineistoa. Päädyin tekemään haastatteluista litteraation, koska informanttini toivoi, että hän saisi haastattelut luettavakseen. Lisäksi minun itseni oli helpompi hahmottaa aineistoa, kun myös luin, mitä olimme puhuneet, ja pystyin tekemään litteraation reunaan merkintöjä. Litteraation lukemisen lisäksi kuitenkin myös kuuntelin äänitettä haastattelusta. Aluksi olin ajatellut perinteiseen tapaan käyttää opinnäytetyössäni suoria sitaatteja informantin puheesta, mutta metodologiseen kirjallisuuteen perehdyttyäni luovuin ajatuksesta. Myöskään tapa, jossa informantin puheessa esiintyneet ilmaisut pelkistetään ja luokitellaan alaluokiksi, ei oman aineistoni kohdalla tuntunut luontevalle. Päädyin ratkaisuun, jossa kirjallisella kielellä kerron,

mitä informantti on puhunut, ja yhdistän sen inhimillisen toiminnan malliin sekä muihin lähteisiin.

Tärkeää on huomata, että laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin. Laadullinen tutkimus pyrkii kuvaamaan jotakin ilmiötä ja ymmärtämään tutkittavaa toimintaa sekä antamaan sille teoreettisen tulkinnan. Sopivia informantteja valitessa kannattaakin kiinnittää huomiota siihen, että informantti tietää tutkittavasta asiasta mahdollisimman paljon tai että informantilla on kokemusta asiasta, jota tutkitaan. Informanttien ei siis niinkään kannata olla satunnaisesti valittuja vaan tarkkaan harkittuja. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85-86.)

Omassa opinnäytetyössäni tämä puoli vielä korostuu, koska päädyin tekemään opinnäytetyöni yhden informantin kokemusten ja näkökulman kautta. Kulttuuriluotsikoordinaattori Hannemari Laitinen valitsi minulle sopivan informantin, joka oli käyttänyt paljon kulttuuriluotsien palveluja ja oli halukas osallistumaan tutkimukseen. Tutkimukseni yhtenä puolena oli kulttuuriluotsien palveluiden tuoma lisä palveluasumisen arkeen, eikä lyhyellä aikavälillä löytynyt kovinkaan monta informantiksi sopivaa palveluasunnossa asuvaa henkilöä, joka olisi ollut sekä halukas että kykenevä kertomaan omista kulttuuriluotsitoimintaan liittyvistä kokemuksistaan.

Molemmat haastatteluni olivat teemahaastatteluja eli puolistrukturoituja haastatteluja. Ensimmäisessä haastattelussa OPHI-II-menetelmä antoi minulle haastattelun struktuurin, toisen haastattelun teemat olin muodostanut itse tutkimuskysymyksestäni lähteviin teemoihin. (Liite 2)

4.1 Tutkimusetiikka

Tutkimusetiikkaa tarkasteltaessa on huomioitava, että vaikka tutkimusetiikka koostuu yhteisesti sovituista periaatteista ja tavoitteista, niin tutkimustyössä yksittäiset tutkijat tekevät itse eettiset ratkaisunsa ja vastaavat niistä. Tutkijan on työssään parhaalla mahdollisella tavalla pyrittävä noudattamaan yhteisiä eettisiä

periaatteita ja sen lisäksi tehtävä omaa tutkimustyötään koskevat eettiset ratkaisut vastuullisesti. (Kuula 2006, 26.)

Kysymys tutkimuksen eettisyydestä sisältää monia asioita. Tutkimuksen eettisyys on huomioitava jo tutkimusta suunniteltaessa ja tutkimussuunnitelmaa laadittaessa. Tutkimussuunnitelman on oltava hyvin kirjoitettu ja tutkimusasetelman perustellusti valittu. Tutkimuksen eettisyyteen kuuluu myös raportointi, jonka tulee olla johdonmukaista, tarkkaa sekä luotettavaa. Laadullisessa tutkimuksessa, jossa tutkimuksen kohteena ovat ihmiset ja aineisto koostuu esimerkiksi haastatteluista, on tärkeää myös informanttien eettinen huomioiminen. Tutkittavat pitää pystyä suojaamaan niin, että seuraavat kriteerit täyttyvät.

1. Tutkimukseen osallistujille selvitetään tutkimuksen tavoitteet, menetelmät ja mahdolliset riskit.
2. Tutkimukseen osallistuja antaa vapaaehtoisen suostumuksensa tutkimukseen osallistumiseen ja hänellä on mahdollisuus vetäytyä tutkimuksesta missä tutkimuksen vaiheessa tahansa.
3. Tutkijan on varmistettava, että tutkittava antaessaan suostumuksensa tutkimukseen osallistumiselle on selvillä siitä, mistä tutkimuksessa on kyse.
4. Tutkimukseen osallistuminen ei saa aiheuttaa vahinkoa tutkittaville. Tutkimukseen osallistujien hyvinvointi menee itse tutkimuksen edelle.
5. Tutkimuksen on oltava luottamuksellinen, tutkimuksessa saatua aineistoa ei käytetä muuta kuin luvattuun tarkoitukseen.
6. Tutkimukseen osallistujien on jäätävä tutkimuksessa nimettömiksi, elleivät he ole antaneet erityistä lupaa identiteettinsä paljastamiseen. Aineistoa on käsiteltävä tutkimuksessa siten, että tutkittavien identiteetti ei paljastu.
7. Tutkijan on noudatettava niitä sopimuksia, jotka hän on tutkittavien kanssa tehnyt. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 127 & 131.)

Koska tutkimukseni on kvalitatiivinen haastattelututkimus ja minulla oli haastateltavana vain yksi informantti, on minun kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että eettisyys toteutuu tutkimuksessani. Informanttini halusi osallistua vapaaehtoisesti tutkimukseen ja hän oli tietoinen, että voi vetäytyä tutkimuksesta pois milloin tahansa. Kävin informanttini kanssa tutkimusaiheeni läpi sekä ennen

haastattelujen tekemistä ensimmäisellä tapaamisella, jolloin allekirjoitimme tutkimusluvan, sekä kahdella tapaamiskerralla haastattelujen teon jälkeen. Näin pyrin varmistamaan, että informanttini on selvillä tutkimukseni aiheesta ja tarkoituksesta.

Selvitin informantilleni tutkimuslupaa allekirjoittaessamme tutkimuksen tavoitteet ja menetelmät. Tutkimuksesta ei koitunut hänelle selviä riskejä, joten niitä emme käyneet läpi. Informanttini identiteettiä suojatakseni jätän tutkimuksen ulkopuolelle syyn, miksi hän asuu palveluasunnossa sekä informantin sukupuolen. Tiedot eivät ole myöskään oleellisia tutkimuskysymyksen kannalta. Haastattelussa kerättyä aineistoa käsittelen vain minä ja tuhoan aineiston sen jälkeen, kun opinnäytetyöni on hyväksytty.

Tutkimuksen eettisyyteen on kiinnitettävä huomiota koko tutkimusprosessin läpi. Tutkimuksen eettisyyden, tasokkuuden ja vakuuttavuuden ilmaisemiseksi laadullisessa tutkimuksessa puhutaan usein ”tutkittavan äänen” kunnioittamisesta. Vaikka tutkittavan äänen kunnioittamisesta puhutaan laadullisessa tutkimuksessa paljon, niissä harvemmin pohditaan syvällisemmin sitä, mitä näillä sanoilla pohjimmiltaan tarkoitetaan. (Uotinen 2008, 132.) Omassakin tutkielmassani käytän termiä ”informantin ääni” ja näen tärkeäksi informantin oman äänen kunnioittamisen. Tämän tutkielman yhteydessä informantin äänen kunnioittaminen merkitsee minulle erityisesti sitä, että pyrin välittämään työhöni mahdollisimman hyvin informanttini kokemuksen kulttuuriluotsitoiminnasta. Hän koki hyötyneensä toiminnasta ja saaneensa siitä elämäänsä hyviä asioita, minun tehtäväni tässä tutkielmassa on välittää tämä kokemus lukijalle. Koska työni on toimintaterapian opinnäytetyö ja sillä on myös tietyt tieteelliset laatuvaatimukset, minun on yhdistettävä informanttini kokemus ja kertomus toimintaterapian tieteellisen teoriaan.

4.2 OPHI-II

Ensimmäisen haastatteluni runkona käytin inhimillisen toiminnan malliin pohjautuvaa OPHI-II haastattelua. Kerron inhimillisen toiminnan mallista enemmän luvussa '6. Haastatteluaineiston analyysi', tässä keskityn OPHI-II-menetelmään ja tapaan käyttää sitä haastattelussa sekä sen käsitteisiin.

OPHI-II on suunniteltu toimintaterapeutin välineeksi kerätä tietoa asiakkaan toiminnallisesta elämänhistoriasta. Haastattelu on semistrukturoitu, mikä tarkoittaa sitä, että haastattelu sisältää aihealueet ja suositeltuja kysymyksiä, joita haastattelijalla voi seurata, mutta jättää samalla haastattelijalle vapauden edetä haastattelussa asiakkaalle sopivalla tavalla ja muokata kysymyksiä asiakkaan tilanteeseen sopiviksi. Haastattelu sisältää viisi aluetta, jotka ovat: toiminnalliset roolit, päivittäiset rutiinit, toimintaympäristö, toiminnalliset valinnat ja tärkeät elämäntapahtumat. Kukin osa-alue sisältää valmiita kysymyksiä ja kysymysvaihtoehtoja, joita haastattelijalla voi soveltaa haastattelua tehdessään. Haastattelijalla voi käydä osa-alueet läpi haluamassaan järjestyksessä tai kysyä kysymyksiä eri osa-alueista edestakaisin liikkuen osa-alueiden välillä. Haastattelu on siis mahdollista toteuttaa hyvin joustavasti. (Kielhofner 2000, 20.)

Oman haastatteluni tarkoituksena ei ollut aloittaa toimintaterapiaprosessia vaan kerätä tietoa informanttini elämänhistoriasta. Niinpä käytin OPHI-II-menetelmää soveltavasti ja jätin pois kysymykset, joissa kysytään haastateltavan sairastumisesta tai vammautumisesta.

Toimintaterapeutista arviointia tehtäessä OPHI-II etenee haastattelun jälkeen toiseen osaan, jossa haastattelu pisteytetään mittaamaan toiminnallista identiteettiä, toiminnallista pätevyyttä sekä toimintaympäristöä. (Kielhofner 2000, 20.) En myöskään suorittanut tätä pisteytystä, koska kyseessä ei ollut arviointi vaan teemahaastattelu.

OPHI-II on suunniteltu asiakkaalle, joka pystyy kertomaan elämänhistoriastaan. Ennen OPHI-II-arvioinnin tekoa kehoitetaan myös arvioimaan, pystyykö asiakas osallistumaan haastatteluun ikänsä, psyykkisen ja emotionaalisen tilansa, sekä kognitiivisten ja kielellisten kykyjensä puolesta. (Kielhofner 2000, 38.) Kävin

tapaamassa informanttiani kerran ennen haastattelun tekemistä ja totesin, että hänellä ei ole esteitä osallistua haastatteluun. OPHI-II-haastattelu on mahdollista jakaa myös useammalle haastattelukerralle, varsinkin jos haastattelu herättää emotionaalisesti hyvin voimakkaita tunteita eikä terapeutti ole varma asiakkaan emotionaalisista voimavaroista. (Kielhofner 2000, 39). Haastattelin informanttia yhden kerran OPHI-II-haastattelun pohjalta ja se tuntui tässä tapauksessa sopivalle määrälle. Vaikka käsitelimme informanttini elämänhistoriaa, pyrin johdattamaan haastattelua niin, että tulisimme käsitelleeksi oman opinnäytetyöni kannalta merkittäviä asioita. Olen rajannut opinnäytetyöstäni pois informanttini vammautumisen tai sairastumisen, joten tätä aihetta emme haastattelussa varsinaisesti käsitelleet. Koska en haastattelulla tähdännyt terapiaprosessiin, yritin kysymyksilläni säädellä haastattelua niin, että se ei herättäisi tarpeettomia emootioita. Toisaalta vaikka emme tähdänneet terapiaprosessiin, tapasin informanttini vielä OPHI-II-haastattelun jälkeen toisen haastattelun merkeissä sekä sen jälkeen vielä kaksi kertaa, jolloin meillä oli tilaisuus käydä seikkaperäisesti läpi haastattelun sisältöä ja sen mahdollisesti herättämiä tunteita.

OPHI-II-haastattelun viimeisenä osana on kirjoittaa asiakkaan elämäntarina yhtenäiseen muotoon siten, että tarinaa voitaisiin hyödyntää terapiassa. (Kielhofner 2000, 41.) Koska käytin OPHI-II-kysymyksiä teemahaastattelun runkona enkä tähdännyt terapiaan, en laatinut kertomusta informanttini elämästä.

OPHI-II sisältää inhimillisen toiminnan malliin pohjautuvia teemoja ja kysymyksiä, mutta se on myös mahdollista toteuttaa teemahaastattelun tavoin avoimilla kysymyksillä ja joustavasti informantin vastauksiin reagoiden. Näistä syistä katsoin sen sopivaksi keinoksi kerätä tietoa informanttini toiminnallisesta elämänhistoriasta. Analysoin informanttini vastauksia inhimillisen toiminnan mallin kautta, ja OPHI-II-haastattelun avulla saan suoraan käyttööni inhimillisen toiminnan mallin käsitteistön sekä tulen huomioineeksi inhimillisen toiminnan mallin kannalta oleelliset toimintaan vaikuttavat osa-alueet.

OPHI-II-haastattelumenetelmää luonnehditaan niin, että vaikka se pohjautuu vankkaan teoreettiseen kehykseen, jonka kautta se tarjoaa inhimillisen toiminnan

mallin näkökulman asiakkaan elämään, on teorian tuoma näkökulma suhteutettava sen lisäksi asiakkaan omaan näkemykseen elämästään. Asiakkaan oma näkökulma sekä teoreettinen näkökulma täydentävät ja selittävät toisiaan. (Kielhofner 2000, 48). Tämä sopii hyvin tutkielmani lähtökohtiin, joissa suhtaudun informanttini haastattelussa tuottamaan tietoon tärkeimpänä lähteenäni ja informanttiin enemmän kanssatutkijana ja tiedontuottajana, en objektina tai yksinomaisena tutkimuksen kohteena.

OPHI-II-haastattelua ei tavallisessa käyttötarkoituksessaan suositella nauhoitettavaksi ääni- tai videonauhalle, vaan terapeuttia kehoitetaan tekemään tarpeen mukaan maltillisesti muistiinpanoja. Nauhoittamisen arvellaan häiritsevän monia haastateltavia, ja nauhojen läpikäymisestä ajatellaan terapeutille kertyvän ylimääräistä ja paljon aikaa vievää työtä. (Kielhofner 2000, 62-63.) Itse nauhoitin haastattelun, koska se oli informanttini toive, ja koska minun on tutkielmaa tehdessäni tärkeää pystyä käymään haastattelua läpi hyvin tarkasti ja olemaan sanatarkasti selvillä siitä, mitä informanttini on puhunut.

5. Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykset muodostuivat seuraavanlaisiksi:

1. Kuinka kulttuuriluotsitoiminta on tukenut ja mahdollistanut informanttini toiminnallisia rooleja sekä identiteettiä ja osallistumista hänelle merkitykselliseen toimintaan?
2. Millaisia ovat kulttuuriluotsipalvelun mahdollisuudet merkityksellisen toiminnan tarjoajana?

3. Millaisia mahdollisuuksia hyödyntää kulttuuripalveluja toimintaterapiassa löytyy aineistoni ja toimintaterapian teorian pohjalta?

6. Haastatteluaineiston analyysi

Seuraavassa käyn läpi OPHI-II-haastattelussa esiin nousseita asioita inhimillisen toiminnan mallin kautta.

Inhimillisen toiminnan malli löytää ihmisestä kolme vuorovaikutuksessa olevaa osatekijää:

- tahto
- tottumus
- suorituskkyky

(Kielhofner 2002, 26.)

Tahto

Tahto koostuu ajatuksista ja tunteista koskien sitä, mikä on meille arvokasta (arvot), sekä henkilökohtaisten kykyjen tiedostamisesta, joka tarkoittaa sitä, että ihminen tiedostaa henkilökohtaiset kykynsä ja toimintansa vaikuttavuuden/tehokkuuden sekä löytää asioita, jotka tuottavat mielihyvää. Kulttuuriset seikat vaikuttavat ihmisen tahtoon, kulttuurin kautta hahmotamme monia asioita. Kulttuuri määrittää, mitä taitoja pidämme tärkeinä ja mikä merkitys erilaisilla toiminnoilla on, sekä minkälaisia asioita käsitämme kuuluvaksi toivotunlaiseen elämään. Henkilökohtaiset olosuhteet ja historia sekä henkilökohtaiset taipumukset (temperamentti, biologiset edellytykset, vireystila) vaikuttavat myös siihen, mitä pidämme tärkeänä. Elämän aikana ihmiselle muodostuu oma historia teoista, kokemuksista ja reflektioista, jotka muovaavat tahtoa. (Kielhofner 2002, 44-45.)

Arvot

Elämän aikana ihminen hankkii vakaumuksia ja ottaa kantaa siihen, mikä on hyvää, oikein ja tärkeää tehdä. Arvojen pohjana on kunkin ihmisen kulttuuri. Kulttuuriset

viestit liittävät meidät tiettyyn tapaan elää ja antavat elämälle tarkoituksen. Saamme tunteen omasta ominaisarvostamme, kun teemme asioita, jotka ovat arvostustemme mukaisia. Arvot sitouttavat ihmisen toimimaan tietyllä tavalla, koska arvot herättävät voimakkaita tunteita. Kun ihminen pystyy toimimaan arvojensa mukaan, ihmiselle syntyy tunne tärkeydestä, turvallisuudesta, tarkoituksesta ja yhteenkuuluvuudesta. Arvoista syntyvä sitoutuminen määrittää sitä, kuinka ihminen tulisi mielestään aikaansa viettää tai mitkä aikaansaannokset ovat tärkeitä ja mitkä asiat ponnistelemisen arvoisia. Kulttuuriset arvot myös antavat ihmisille yhteenkuuluvuuden tunteen. Arvoihin kuuluvat myös kunkin ihmisen henkilökohtaiset vakaumukset, esimerkiksi uskonnollisen maailmankatsomus. (Kielhofner 2002, 50-51.)

Informanttini kertoo, että uskonelämän hoitaminen on hänelle kaikkein tärkeintä. Hän on kristitty ja osallistuu aktiivisesti seurakunnan toimintaan. Kristillinen elämä on näin ollen keskeinen osa informanttini arvoja.

Kiinnostukset

Kiinnostukset ovat asioita, joista pidämme tai joita tehdessämme koemme tyydytystä. Kiinnostukset antavat elämyksiä, jotka tuottavat iloa ja tyydytystä. Kun teemme asioita, jotka meitä kiinnostavat, saamme siitä nautintoa. Nautinnon tunne voi tulla monenlaisista asioista, esimerkiksi ruumiillisen rasituksen tuottamasta fyysisestä ilosta, älyllisestä tyydytyksestä, taiteen tuottamasta esteettisestä tyydytyksestä, omien taitojen käyttämisestä haasteen ratkaisuun tai sensorisesta mielihyvystä, jota tunnemme kun käsittelemme tiettyjä materiaaleja tai tavaroita. (Kielhofner 2002, 53-54.)

Informanttini kiinnostuksen kohteita ovat kirjoittaminen, musiikin ja radion kuuntelu, valokuvaus, liikunta ja kulttuuritoiminta sekä kulttuuriluotsin kanssa että palvelukodin järjestämänä toimintana. Informantti kertoo harrastaneensa nuorempana myös luontoa ja lintujen tarkkailua. Hän kertoo, että lapsesta asti kirjasto on ollut hänelle tärkeä paikka ja lukeminen mieluisa harrastus. Informanttini on ollut mukana myös taideryhmässä ja hänen huoneessaan on esillä taideryhmässä tehty maalaus.

Tottumus

Tottumus on ihmisen sisäistetty taipumus toimia johdonmukaisten käytösmallien mukaan, joissa näkyvät ihmisen oppimat tavat ja roolit ja jotka on sopeutettu kuhunkin ajalliseen, fyysiseen ja sosiaaliseen ympäristöön. Tottumukset ovat riippuvaisia ympäristöstä. Tottumuksiin vaikuttavat rutiinit ja sisäistetyt roolit. (Kielhorner 2002, 63.) Kielhofner (2002, 56) on löytänyt kolme tapaa, joilla tottumus vaikuttaa jokapäiväisiin toimintoihin.

- Tottumukset vaikuttavat siihen, kuinka toimitamme rutiiniaskaareet
- Tottumukset säätelevät sitä, kuinka käytämme tavallisesti aikaamme
- Tottumukset saavat aikaan käyttäytymissarjan erilaisissa toimintasuorituksissa. (Kielhofner 2002, 66.)

Tottumus sisältää myös ihmisen roolit. Suuri osa toiminnastamme toteutuu sisäistettyjen roolien kautta – toimimme esimerkiksi vanhempina, lapsina tai työntekijöinä. Sisäistetyt roolit määrittävät myös identiteettiä, elämäkatsomusta ja toimintoja. (Kielhofner 2002, 72.)

Palvelukodissa informantillani on tiettyjä rutiiniaskaareita, ja päivänkulku etenee palvelukodin aikataulun ja omien rutiinien mukaan. Palvelukodin rutiinit ja askareet tukevat palvelukodin asukkaan roolia ja antavat yhteenkuuluvuutta palvelukodin yhteisöön. Informanttini kaipaa kuitenkin myös palvelukodin ”ulkopuolista” elämää, jota kulttuuriluotsit osaltaan tarjoavat. Kulttuuriluotsien kanssa vierailut erilaisissa kohteissa tukevat hänen muita roolejaan kulttuurin harrastajana. Museoiden näyttelyt eri aihepiireistä, luontopolku ja kirjastovierailut puolestaan nostavat esiin muistoja ja antavat kokemuksia, jotka tukevat informantin identiteettiä sekä elämäkatsomusta. Käsittelen jokaista kohdetta, jossa informanttini on kulttuuriluotsin kanssa käynyt, vielä seuraavassa luvussa erikseen ja nostan samalla esille, kuinka kulttuuriluotsikohteet ovat tukeneet informantin identiteettiä, sekä muita haastattelussa esiin nousseita asioita.

Suorituskyky

Suorituskyky sisältää objektiivisesti arvioitavan suoriutumisen sekä subjektiivisen kokemuksen toiminnassa suoriutumisesta. Objektiivinen suoriutuminen määräytyy lihaksistosta, neurologisista tekijöistä, verenkiertoelimistöstä ja muista fysiologisista

tekijöistä. Kyky suoriutua määräytyy myös kognitiivisista taidoista, esimerkiksi muistista. (Kielhofner 2002, 81.) Suorituskykyyn vaikuttaa objektiivisen suoriutumisen lisäksi henkilön subjektiivinen kokemus, joka on ihmisen oma kokemus suorituskyvystään. (Kielhofner 2002, 81-82.)

Kielhofner (2002, 83.) on nostanut esille myös filosofi Maurice Merleau-Pontyn käsitteen eletyn kehon (engl. lived body) käsitteen. Merleau-Ponty kritisoi kartesiolaista käsitystä kehosta koneenomaisena aistimusten tuottajana ja toiminnan välineenä, ja pyrkii käsittelemään monipuolisemmin kehon roolia inhimillisen kokemuksen muodostumisessa. Kehoa ja mieltä ei hänen mukaansa voi irrottaa toisistaan vaan ne ovat samaa kokonaisuutta.

En ole haastatteluissa arvioinut informanttini suorituskykyä, koska se ei kuulunut tutkimuskysymyksiini. Kuitenkin haastatteluissa nousi esille, että informanttini koki kulttuuriluotsien kanssa eri kohteisiin lähtemisen helpommaksi kuin yksin lähtemisen. Hän pohti kuitenkin, että kun kulttuuriluotsien kanssa on jo käynyt kohteissa ja tutustunut niihin, yksinkin lähteminen voisi olla helpompaa. Luotsien kanssa kulttuurikohteissa vierailun voi siis nähdä tukeneen informantin suorituskykyä. Näin ollen kulttuuriluotsitoimintaa voi jopa pitää kuntouttavana toimintana.

Ympäristö

Kielhofnerin ympäristön käsitteeseen kuuluvat ne fyysiset, sosiaaliset, kulttuuriset, ekonomiset ja poliittiset erityispiirteet, jotka vaikuttavat ihmisen motivaatioon, toiminnan jäsentämiseen ja tapaan tehdä asioita. Ympäristöön kuuluvat siis seuraavat ulottuvuudet:

- esineet, joita ihmiset käyttävät asioita tehdessään
- fyysiset paikat, jossa ihmiset tekevät asioita
- toiminnan muodot tai tehtävät, joiden tekemistä odotetaan tai edellytetään
- sosiaaliset ryhmät; ihmiset, joita säännöllisesti tapaamme (perhe, ystävät, työkaverit, naapurit)
- sekä fyysisessä että sosiaalisessa ympäristössä vaikuttava kulttuuri

- toiminnan vapautteen ja resursseihin vaikuttavat poliittiset ja taloudelliset olosuhteet (Kielhofner 2012, 86.)

On tärkeää huomata, että ympäristö voi sekä tukea ja antaa mahdollisuuksia ihmisen toiminnalle että rajoittaa toimintaa.

Informanttini toimintaympäristönä on palvelukoti. Palvelukoti järjestää asukkailleen monenlaista ohjelmaa, jossa informantti kertoo olevansa aktiivisesti mukana. Palvelukodin päiviä rytmittävät ruokailut, päiväkohtainen ohjelma ja erilaisten askareiden hoitaminen. Informanttini kertoo kuitenkin kaipaavansa päiviinsä enemmän ohjelmaa sekä myös palvelukodin ulkopuolista seuraa. Hän oli saanut tiedon kulttuuriluotsitoiminnasta palvelukodin kautta, joten palvelukoti ympäristönä voi tukea asukkaita myös palvelukodin ulkopuoliseen toimintaan. Inhimillisen toiminnan mallissa ajatellaan, että ympäristöllä voi olla sekä ihmisen toimintaa rajoittavia että tukevia piirteitä. Haastattelun perusteella näyttäisi siltä, että palvelukoti on asuinympäristönä sekä tukeva että rajoittava. Palvelukoti antaa turvallisen asuinympäristön, jossa on tietyt tehtävät ja rutiinit sekä tiivis sosiaalinen ympäristö. Toisaalta informanttini koki, että palvelukoti on asuinympäristönä kuitenkin erilainen kuin ”tavallinen” koti, ja hän kaipasi enemmän kontakteja ihmisiin palvelukodin ulkopuolella.

Toisen tutkielmani kannalta merkittävän toimintaympäristön muodostavat vierailukohteet, joissa informantti kulttuuriluotsien kanssa on vierailut. Haastatteluissa ei ilmennyt vierailukohteissa olleen informanttini toimintaa rajoittavia tekijöitä, vaan vierailut kulttuuriluotsin kanssa mahdollistivat informantille hänen toivomaansa kulttuuritoimintaa erilaisissa ympäristöissä. Informanttini kokemukset vierailuista olivatkin pääosin erittäin positiivisia. Museokäynnit ovat kulttuuriluotsien kanssa maksuttomia, joten kaikilla ihmisillä on taloudellisesti yhtäläiset mahdollisuudet osallistua kulttuuripalveluihin kulttuuriluotsin kanssa.

Tekeminen

Ihmisen tekemisestä voi löytää kolme osa-aluetta, kun toimintaa tarkastellaan lähemmin:

- osallistuminen toimintaan

- toiminnasta suoriutuminen
- taidot toimintaan

(Kielhofner 2002, 114.)

Taitoja toimintaan osa-alueita en käsittele tässä työssä enempää, koska en ole arvioinut informanttini taitoja toimintaan, koska ne eivät liity tutkimuskysymykseeni.

Osallistuminen erilaiseen toimintaan, kuten työhön, leikkiin tai muihin päivittäisen elämän toimintoihin, on tärkeä osa sosiokulttuurista kontekstiamme. Se on toivottavaa ja tarpeellista kokonaisvaltaisen hyvinvointimme kannalta. (Kielhofner 2002, 114.) Toimintaan osallistumisessa vaikuttavat samanaikaisesti seuraavat osatekijät:

- suorituskkyky
- tottumus
- tahto
- ympäristöolosuhteet (Kielhofner 2002, 116.)

Kielhofnerin mukaan (2002, 119-120.) toimintaan osallistumisen kautta rakentuva toiminnallinen identiteetti sisältää ihmisen käsityksen siitä, kuka hän on ja miksi hän haluaa tulla, sekä hänen toimintahistoriansa. Kielhofner on nostanut toiminnallisesta identiteetistä esiin erityisesti seuraavat asiat:

- oma kokemus toimintakyvystä ja toiminnan vaikuttavuudesta
- toiminta, joka on kiinnostavaa tai tyydyttävää tehdä
- ulkopuolelta määritellyt roolit ja suhteet
- asiat, jotka tunnemme velvollisuudeksemme ja joita pidämme tärkeinä
- tunne päivittäisistä rutiineista
- käsitys omasta ympäristöstä: millaista toimintaa ympäristö tukee ja odottaa.

Kulttuuriluotsipalvelut tukivat informanttini toiminnallista osallistumista, koska hän pystyi luotsien kanssa tutustumaan häntä kiinnostaviin paikkoihin. Museoissa ja luontopolulla hän sai tärkeitä elämyksiä ja omaan elämänhistoriaansa liittyviä muistoja, jotka tukivat hänen identiteettiään.

Toiminnasta suoriutumisella tarkoitetaan sitä, missä määrin ihminen voi ylläpitää toiminnallista osallistumistaan, joka kuvastaa hänen toiminnallista identiteettiään. Toiminnasta suoriutumiseen kuuluu, että ihminen pystyy toimimaan omien arvojen ja rooliodotustensa mukaisesti ja että hän pystyy ylläpitämään rutiinejaan. Tämä mahdollistaa vastuun kantamisen sekä osallistumisen toimintaan, joka antaa tunteen omista kyvyistä, kontrollista ja mielihyvystä, sekä sallii ihmisen elää arvojensa mukaan ja saavuttaa toivomiaan päämääriä elämässä. (Kielhofner 2002, 120.)

Toiminnallinen adaptaatio puolestaan syntyy siitä, kun ihminen pystyy toteuttamaan toiminnallista identiteettiään ja tuntee toiminnallista pätevyyttä omassa ympäristössään. (Kielhofner 2002, 121.)

Kulttuuriluotsipalvelut ovat vain osa informanttini elämää ja hänen elämässään on muutakin tärkeää toiminnallista osallistumista kuin kulttuuriluotsipalveluihin osallistuminen. Kuitenkin näkisin, että kulttuuriluotsipalveluilla on ollut tärkeä osa informanttini merkityksellisen toiminnan mahdollistajana. Kulttuuriluotsitoimintaan osallistuminen tukee ja vahvistaa informanttini toiminnallista pätevyyttä.

6.1 Vierailut kulttuuriluotsien kanssa

Tässä luvussa kerron ensin informanttini kokemuksista vierailuista kulttuuriluotsien kanssa museoissa, kirjastossa ja luontopolulla, ja lopuksi vedän kokemuksia yhteen toimintaterapian näkökulmasta.

Informanttini oli haastattelun tekohetkellä käyttänyt kulttuuriluotsipalveluita kahdeksan kertaa. Kohteina ovat olleet Keski-Suomen museo, Keski-Suomen luontomuseo, Suomen käsityön museo, Kuokkalan kartano, Niitynpään työläiskotimuseo, Suomen käsityön museo (toisen kerran), Tourulan luontopolku sekä Jyväskylän kaupunginkirjasto. Informantti kertoo, että jokaisessa kohteessa on ollut erilaisia kiinnostavia asioita ja hän on kokenut kaikki käynnit mielekkäiksi. Hänen mukaansa kohteiden vertaaminen toisiinsa on tarpeetonta.

Informanttini oli saanut tietää kulttuuriluotsitoiminnasta palvelukodin henkilökunnalta. Tämän jälkeen hän oli ottanut itse yhteyttä kulttuuriluotsikoordinaattori Hannemari Laitiseen, jonka kanssa he olivat yhdessä sopineet luotsauskohteista.

Ensimmäisessä käyntikohteessaan Keski-Suomen museossa informanttini tutustui kulttuuriluotsin kanssa ikoninäyttelyyn. Hän piti näyttelyä vaikuttavana, koska on itse uskovaisena ihmisenä perehtynyt Raamattuun ja ikoneissa Raamatun tapahtumat ja ihmiset puhuttelivat häntä kuvallisessa muodossa. Informantti kertoi ikonitaidenäyttelyn olleen myös uskonnollinen kokemus.

Toisena vierailukohteena oli Keski-Suomen luontomuseo. Informanttini kertoi olleensa itse aikanaan innokas luontoharrastaja ja osallistuneensa linturetkille, ja museossa käynti oli herättänyt hänessä hyviä muistoja. Museossa pystyi kuuntelemaan luonnon, eläinten ja lintujen ääniä, ja siellä oli täytettyjä lintuja ja muita eläimiä.

Kolmantena kohteena oli Suomen käsityön museo, jossa oli katsottavana pyöränäyttely. Pyöränäyttelyssä oli ollut esillä erilaisia pyöriä vanhoista pyöristä aivan uusiin. Informanttini kertoikin, miten hausalla tavalla näyttelyssä pyörien kautta näki kuinka kehitys on mennyt eteenpäin. Pyörien kautta pystyi myös havaitsemaan, millaista on ollut ennen ja millaista on nyt.

Neljäntenä vierailupaikkana oli Kuokkalan kartano, joka oli informanttini henkilöhistorian kannalta erityisen merkityksellinen paikka. Kuokkalan kartano on nimittäin toiminut aikanaan synnytyslaitoksena ja informantti on syntynyt siellä. Informantti ja kulttuuriluotsi olivat nauttineet myös Kuokkalan kartanossa kahvit sekä ihailleet ympäristön kauniita maisemia.

Viidentenä kohteena oli Niitynpään työläiskotimuseo. Museo on pieni mökki, joka on kunnostettu ulkoapäin 1920-luvun asuun ja sisältä sisustettu 1930-luvun työläisperheen elämää kuvaavaksi (Niitynpään työläiskotimuseo). Työläiskotimuseossa informanttini kertoo ajatelleensa, kuinka monen elämä on

saanut alkunsa vaatimattomista oloista. Informantin lapsuudenkodin lähellä oli ollut pieni vaatimaton mökki, ja työläiskotimuseossa vieraillessa hänen mieleensä olivat tulleet tuon mökin asukkaat. Informanttini myös pohti, miten ennen on voitu olla vähään tyytyväisiä, ja ihmetteli nykyistä elintasoja, joka ei kuitenkaan välttämättä tee ihmistä onnellisemmaksi.

Toisella tutustumiskerralla Suomen käsityön museossa oli ollut esillä erilaisia käsitöitä, jotka olivat tuttuja informantin elämänhistoriasta. Esimerkkinä informantti mainitsi muovikasseista tehdyn pyöreän maton ja pärekopat, jotka olivat tuttuja hänen lapsuudenkodistaan. Museovierailu herätti paljon muistoja ja mielikuvia, ja informantti mainitsikin, että olisi halunnut keskustella käynnin herättämistä ajatuksista vielä enemmän museovierailun jälkeen.

Tourujoen luontopolulla kulttuuriluotsi ja informanttini olivat tutkineet kasveja ja kuunnelleet lintujen ääniä. Luontopolun jälkeen kulttuuriluotsi ja informantti olivat käyneet vielä vanhalla hautausmaalla, jossa he olivat katselleet hautoja ja patsaita. Myös tämä oli ollut informantin mukaan hieno kokemus.

Haastatteluhetkellä viimeisenä kohteena oli ollut Jyväskylän kaupunginkirjasto, jossa informanttini ja luotsi olivat katsoneet taidenäyttelyn, lainanneet kirjoja ja juoneet kahvit.

Inhimillisen toiminnan mallin näkökulmasta voi ajatella ikoninäyttelyn kuuluneen informanttini kiinnostuksen kohteisiin, tai ehkä vielä vahvemmin olleen osa hänen arvojaan. Ikoninäyttely oli informantin kristillisen arvomaailman huomioon ottaen hänelle hyvin merkityksellistä toimintaa. Kuten informantti itse haastattelussa kertoi, ikoninäyttely oli hänelle myös uskonnollinen kokemus.

Informanttini kiinnostuksen kohteisiin kuuluvat lintujen ja luonnon tarkkailu. Luontomuseo pystyy luonnosta tarjoamansa tiedon lisäksi myös jäljittelemään aitoa luontokokemusta, koska siellä voi kuunnella eläinten ja lintujen ääniä ja museossa on nähtävillä täytettyjä eläimiä luonnollisissa maisemissaan. Informantti kertoo luontomuseovierailullaan saaneensa iloa ja innostuksen tunteita, joita Kielhofner

(2002, 53-54) kuvaa ihmisen kokevan tehdessään asioita, joista hän on kiinnostunut. Informanttini mainitsi, että luontomuseo on hyvä vierailukohde erityisesti talvella, koska silloin luonnossa ei näe eikä kuule niin paljon lintuja ja lintujen laulua. Myös Tourujoen luontopolku kuului luontoharrastavan informanttini kiinnostuksen kohteisiin.

Pyöränäyttelyssä informantti puolestaan hahmotti pyörien kautta konkreettisesti ajan kulumista. Tässä on hyvä huomioida museologian ajatus museoiden merkityksestä (ks. luku '2.3 Museoiden merkityksestä') paikkana, jossa ihminen menneisyyden ja tulevaisuuden havaitsemisen kautta voi hahmottaa uudella tavalla itsensä tässä hetkessä. Myös toimintaterapian interventiossa museoesineillä (katso luku '2.1 Aiheeseen liittyviä tutkimuksia') oli havaittu, että istunnoissa vanhojen museoesineiden tutkiminen antoi osallistujille perspektiiviä oman elämän hahmottamiselle uudella tavalla. (Ander ym. 2012, 212.)

Kuokkalan kartano oli osa informantin omaa elämänhistoriaa ja näkisin vierailun tukeneen informantin omaa identiteettiä. Toisessa vierailussa Suomen käsityön museossa informantti tutustui esineisiin, jotka liittyivät hänen lapsuuteensa ja herättivät hänessä muistoja. Muistot ja oman elämänhistorian tapahtumat herättävät tunteen identiteetistä. Myös Ander (2012, 212) tutkimusryhmineen havaitsi, että istunnot, joissa käsiteltiin museoesineitä, herättivät osallistujissa heidän identiteettiään tukevia muistoja. Tässä kohtaamme myös museologian ajatuksen museoiden keskeisistä merkityksistä, joista yksi on ihmisen identiteetin tukeminen.

Niitynpään työläiskotimuseovierailu herätti sekä identiteettiä tukevia muistoja että avasi menneisyyden kautta perspektiiviä tulevaisuuteen ja tähän hetkeen.

Ander tutkimusryhmineen (2012, 211) havaitsi toimintaterapeutistien istuntojen, joissa käsitellään museoesineitä, herättävän positiivisia tunteita, elinvoimaa ja osallisuuden kokemusta. Ainestoni perusteella samoja vaikutuksia oli myös kulttuuriluotsien kanssa toteutetuilla museokäynneillä.

6.2 Luotsien merkitys museokäynnillä

Informanttini kertoo, että luotsi on näyttelyissä esittelijä ja opas, jonka kanssa voi keskustella asioista ja jakaa näyttelykokemusta. Luotsit ovat olleet hyviä ja asiaansa perehtyneitä. Koska luotsia ei tunne ennestään, luotsi on juuri museokäyntiä varten ja ajatusten jakamista varten. Informantti kokee, että luotsien kanssa kulttuuripalveluihin osallistuminen on antanut hänelle rohkeutta, jonka varassa voisi olla helpompi lähteä kulttuurin pariin myös yksin.

Aineistoni pohjalta luotsin merkitys kulttuurikäynneille on kaksinainen. Toisaalta luotsi on esittelijä, opas ja asiantuntija, mutta toisaalta hän on tasavertainen kokemuksen jakaja. Aineisto tukee käsitystä, joka on myös luotsien tavoite: kulttuuripalvelut tulevat kaikille ihmisille helpommin tavoitettavaksi kulttuuriluotsien kanssa. Uuteen paikkaan on helpompi mennä luotsin kanssa kuin yksin.

7. Tutkimustulokset

1. Kuinka kulttuuriluotsitoiminta on tukenut ja mahdollistanut informanttini toiminnallisia rooleja, identiteettiä ja osallistumista hänelle merkitykselliseen toimintaan?

Haastatteluissa kävi ilmi, että vierailut kulttuuriluotsien kanssa ovat tukeneet informanttini toiminnallisia rooleja sekä identiteettiä. Kulttuuripalveluihin osallistuminen luotsien kanssa on ollut hänelle merkityksellistä toimintaa. Kulttuuriluotsien kanssa informanttini oli päässyt tutustumaan erilaisiin kulttuuripalveluihin, erityisesti museoihin. Kuten edellisessä luvussa kuvasin, informanttini oli saanut vierailuissa positiivisia kokemuksia ja muistoja. Museoissa oli esillä asioita, jotka kuuluivat hänen kiinnostuksensa kohteisiin sekä tukivat hänen arvomaailmaansa ja identiteettiään. Museovierailut siis synnyttivät merkityksiä, joka teki vierailuista merkityksellistä toimintaa.

2. Millaisia ovat kulttuuriluotsipalvelun mahdollisuudet merkityksellisen toiminnan tarjoajana?

Aineistoni perusteella näkisin, että kulttuuriluotseilla on hyvät mahdollisuudet tarjota ja mahdollistaa merkityksellistä toimintaa monille erilaisille ryhmille. Kulttuuriluotsikoordinaattorilla on laaja tietämys Jyväskylän kulttuuripalveluista ja hän pystyy asiakkaan kanssa etsimään ja löytämään sellaisia kulttuuripalveluja, jotka asiakasta kiinnostavat. Kulttuuriluotsit ovat puolestaan tehtävänsä koulutettuja ihmisiä, jotka osaavat jakaa kulttuurikokemuksia asiakkaan kanssa niin, että kulttuuriluotsauksessa syntyy positiivisia kokemuksia ja merkityksiä.

3. Millaisia mahdollisuuksia hyödyntää kulttuuripalveluja toimintaterapiassa löytyy aineistoni ja toimintaterapian teorian pohjalta?

Toimintaterapia on jo löytänyt kulttuuripalveluiden mahdollisuudet terapiatyössä. Tutkimusta tarvittaisiin kuitenkin vielä lisää. Sekä tutkimus toimintaterapiainterventiosta että oma aineistoni osoittivat, että museotyöllä ja toimintaterapialla on paljon yhteistä kosketuspintaa. Ihmisen identiteetti ja sen tukeminen koetaan tärkeiksi ja museokokemusten kautta löytyy asioita, joita terapiatyössä voi hyödyntää.

8. Pohdinta ja jatkoehdotuksia

Tutkielmani tavoitteena oli pohtia yleisellä tasolla kulttuuripalveluja toimintaterapian lähtökohdista käsin ja kartoittaa sitä, kuinka toimintaterapeutti voisi työssään hyödyntää kulttuuripalveluja, sekä tarkastella erityisesti kulttuuriluotsipalveluita merkityksellisen toiminnan mahdollistajana ja etsiä yhteistyömahdollisuuksia kulttuuriluotsien kanssa. Koen, että tutkielmani vastaa asettamiini tavoitteisiin. Kulttuuripalveluiden kuntouttava vaikutus oli aihe, josta oli olemassa jonkin verran tutkimusta. Löysin myös erään arvostetussa toimintaterapian lehdessä julkaistun tuoreen artikkelin, joka tuki ennakkokäsitystä kulttuurin positiivisista mahdollisuuksista kuntoutustyössä. Sen, kuinka yksittäinen ihminen voi hyötyä kulttuuripalveluiden käytöstä, toi esille tapausesimerkki kulttuuriluotsipalveluita käyttävästä informantistani. Koen, että pystyin tutkielmaa tehdessäni hyödyntämään sekä tietämystäni toimintaterapiasta että museoalan koulutustani. Löysin myös

jatkoideoita yhteistyöhön kulttuuriluotsien ja museoiden kanssa, joista kerron tuonnempana lisää.

Opinnäytetyöni keskeisimpiä tuloksia on, että kulttuuripalveluissa on kuntoutuksellista potentiaalia, jota toimintaterapeuttienkin tulisi asiakastyössä hyödyntää enemmän. Opinnäytetyö osoitti myös tapausesimerkin kautta kulttuuriluotsipalveluiden tärkeyden sekä hyödyn ihmisille. Informanttini oli kiistatta hyötynyt osallistumisesta kulttuuriluotsipalveluiden toimintaan. Kulttuuriluotsipalveluilla on tärkeä rooli merkityksellisen toiminnan mahdollistajana ja samalla voidaan tukea asiakkaan toiminnallista osallistumista, hänen toiminnallisia rooleja ja identiteettiään. Kulttuuriluotsipalveluissa voi nähdä myös asiakkaita kuntouttavia puolia.

8.1 Opinnäytetyön tekemiseen liittyvät haasteet ja työn luotettavuus

Voi pohtia, kuinka tutkielmaani olisi vaikuttanut, jos minulla olisi ollut enemmän haastateltavia tai jos olisin ollut mukana seuraamassa kulttuuriluotsien luotsauksia ja kerännyt välittömiä kokemuksia luotsauksissa. Oletan kuitenkin, että se ei olisi vaikuttanut tutkimustulokseeni. Sen sijaan useamman informantin mukaan ottaminen olisi voinut hävittää sen yksilöllisen kokemuksen, ihmisen äänen, jonka nyt yhden tarkkaan harkitun informantin tapausesimerkin kautta sain opinnäytetyössäni esille. Jos työ olisi ollut laajempi kuin toimintaterapeutin ammattikorkeakoulututkintoon vaadittava opinnäytetyö, useamman informantin mukanaolo olisi voinut olla perusteltua. En myöskään kokenut, että olisin tarvinnut tätä tutkielmaani varten välittömiä kokemuksia kulttuuriluotsauksista. Informanttini pystyi kertomaan luotsauksista hyvin ja nyt välittömän kokemuksen sijaan aineistossani korostuivat asiat, jotka olivat jääneet mieleen pidemmäksi aikaa ja kulttuuriluotsikokemuksista löytyi erilaista syvyyttä kuin olisi, ehkä ollut, jos olisin kerännyt välittömiä luotsauskokemuksia.

Toinen huomioitava asia on se, onko työni kannalta merkityksellistä, että jätin työn ulkopuolelle syyt siihen, miksi informanttini asuu palvelukodissa. Koen, että pystyin vastaamaan tutkimuskysymyksiini ilman, että käsittelin tätä aihetta. Koska minulla on työssäni vain yksi informantti, oli erityisen tärkeää kiinnittää huomiota eettisiin seikkoihin ja informantin identiteetin suojaamiseen.

Pohtimisen arvoista on, millainen opinnäytetyöni olisi ollut, jos informanttini ei olisi kokenut hyötynensä kulttuuriluotsipalveluista. Valitsimme kulttuuriluotsikoordinaattori Hannemari Laitisen kanssa tietoisesti informantin, jolla oli paljon kokemusta kulttuuriluotsipalveluista ja hän oli tutkittavan asian paras asiantuntija. Voi olla, että eri informantin kanssa kulttuuriluotsipalveluista olisi noussut esille erilaisia asioita, mielestäni informanttini kertomus osoittaa, että ihminen voi löytää itselleen tärkeitä ja henkilöhistoriaansa liittyviä kokemuksia museoissa yksilöllisesti. Museo ei kokemuksena puhuttele vain ihmisiä, jotka ovat kulttuuripalveluiden suurkuluttajia, vaan museosta löytyy jokaiselle merkityksellisiä asioita. Museot siis kantavat ihmisten yhteistä historiaa ja identiteettiä.

Koska työni on laadullinen tutkimus ja opinnäytetyön rajoissa vain pieni syventyminen aiheeseen, tarkoitukseni ei olekaan esittää viimeistä totuutta tai tiukkaa dataa kulttuurin vaikutuksesta hyvinvointiin. Koen kuitenkin, että tapausesimerkin ja informanttini äänen kautta olen tavoittanut niitä merkityksiä, joita kulttuuripalvelut ja kulttuuriluotsit mahdollistavat kaikille ihmisille.

8.2 Jatkoehdotukset

Palaan tässä luvussa vielä alussa esiteltyyn Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia - ehdotukseen. Toimenpide-ehdotus 7. kuuluu seuraavasti: *”Tuetaan kulttuurin, luovien alojen ja hyvinvointialojen yhteisen yritystoiminnan ja palvelukonseptien kehittämistä.”* Ehdotuksessa todetaan, että luovat alat ja sosiaali- ja terveysala voisivat lisätä yhteistyötään ja tarjota yhdessä suunniteltuja palveluja sekä yhteistyössä kehittää sosiaali- ja terveyspuolelle sopivia kulttuuripalveluja ja - tuotteita. (Liikanen 2010, 15.) Kulttuuriluotsit ovat vakiinnuttaneet paikkansa

Jyväskylässä ja toiminta on hyvin suunniteltua ja pitkäjänteistä. Näkisin kuitenkin, että kulttuuriluotseilla olisi mahdollisuus lisätä vielä yhteistyötään sosiaali- ja terveyspalveluiden kanssa.

Kulttuuriluotsit ovat tähän asti olleet erityisesti luotseja museoissa ja kulttuurikohteissa vierailuja varten. Kehittämissideanani on yhdessä museoiden, kulttuuriluotsien ja esimerkiksi toimintaterapian opiskelijoiden kanssa kehittää liikkuva pienoisenäyttely, jonka kanssa kulttuuriluotsit voisivat vierailla sairaaloissa, palvelukodeissa ja asiakkaiden luona. Jyväskylän museoilla on jo olemassa lainattavia pienoisenäyttelyitä, jotka ovat saaneet suosiota. Erona näihin pienoisenäyttelyihin olisi se, että yhteistyössä toimintaterapeuttien kanssa toteutetussa pienoisenäyttelyssä terapeutin puolen voisi huomioida erityisellä tavalla. Museoesineet voisi valita useista eri museoista niin, että mukana olisi esimerkiksi taide-esineitä, käsitöitä, artefakteja ja ekofakteja (arkeologian termi kaivausten yhteydessä löydetyille kasvin tai luun jäänteelle). Pienoisenäyttelyn sisällön voisi suunnitella niin, että se olisi muokattavissa erilaisille asiakasryhmille monipuolisesti. JAMKin toimintaterapian opiskelijat voisivat järjestää myös kulttuuriluotseille koulutusta eri asiakasryhmien kanssa työskenneltäessä huomioitavista asioista sekä niistä toimintaterapeuttisista merkityksistä, joita kulttuuriluotsit voivat työssään tukea. Kulttuuriluotsien työ on jo nyt laadukasta ja luotsien moniammatillisuus tuo työhön arvokkaita näkökulmia. Kuitenkin vuoropuhelu kulttuuriluotsien ja toimintaterapeuttien kanssa voisi tuoda hedelmällisiä näkökulmia molempien työhön.

9. Lopuksi

Lopuksi haluan kiittää kulttuuriluotseikoordinaattori Hannemari Latista, jonka kanssa yhteistyö oli antoisaa ja keskustelut innostavia. Erityinen kiitos kuuluu kuitenkin informantilleni, joka halusi kertoa kokemuksistaan kulttuuriluotsien kanssa ja antoi koko oppinäytetyölleni tärkeimmän aineiston.

Lähteet:

Aro, L. 1995. Jargon – kulttuuriantropologian englanti-suomi oppisanasto. Jyväskylä: JYY julkaisusarja n:o 35.

Ander, E., Thomson, L., Blair, K., Noble, G., Menon, U., Lanceley, A. & Chatterjee H. 2013. Using museum objects to improve wellbeing in mental health service users and neurological rehabilitation clients 2013. *British Journal of Occupational Therapy* 5, 208-216.

Bygren, L., Weissglas, G., Wikström, B-M., Konlaan, B., Grijbovski, A., Karlsson, A-B., Andersson, S-O., Sjöström, M. 2009. Cultural participation and health: a randomized controlled trial among medical care staff. *Psychosomatic Medicine* 4, 469-473.

Hasselkus, B. 2002. *The Meaning of Everyday Occupation*. Thorofare: SLACK Incorporated.

Hyyppä, M. 2013. *Kulttuuri pidentää ikää*. Porvoo: Duodecim.

Jyväskylän taidemuseo. Taide tekee hyvää ja kulttuuri kuuluu kaikille. Viitattu 30.8.2014. <http://www.jyvaskyla.fi/taidemuseo/museokasvatus/kulttuuriluotsit>

Kallio, K. 2007. Museon yhteiskunnalliset tavoitteet. Julkaisussa *Museologia tänään*. Toim. Kinanen P. Suomen museoliiton julkaisuja 57. Jyväskylä: Suomen museoliitto, 105-131.

Kielhofner G. 2012 *Model of human occupation : teori och tillämpning*. Ruotsinkielinen käännös: Falk. C., Falk, K. & Stedman, H. Lund: Studentlitteratur AB.

Kielhofner G. 2002. *Model of human occupation: Theory and application*. Baltimore: Lippincott, Williams & Wilkins.

Kielhofner G. 2000. *OPHI-II toimintahistoriaa ja toimintakykyä arvioiva haastattelu*. Suomenkielinen käännös: Helin, R., Hiltunen, A.-M., Vesaoja, M. Helsinki: Psykologien kustannus oy.

Kostet, J. 2000. Mikä museo? Muutamia ajatuksia museo-käsitteen sisällöstä ja sen ongelmista. Teoksessa Näkökulmia museoihin ja museologiaan. Toim. Vilkuna, J. Saarijärvi: Ethnos-toimite 10, 13-26.

Kulttuuri hyvinvointipalvelujen voimavarana. Metropolia ammattikorkeakoulu. Viitattu 30.8.2014. <http://www.metropolia.fi/haku/koulutustarjonta-aikuiset-sosiaali-ja-terveysala/kulttuuri-hyvinvointipalvelujen-voimavarana/>

Kulttuuri, terveys ja hyvinvointi. Turun yliopisto. Viitattu 30.8.2014. <http://www.utu.fi/fi/yksikot/hum/yksikot/hktl/tutkimus/ktt/Sivut/kulttuuri-terveys-hyvinvointi.aspx>

Kuula Arja 2006. Tutkimusetiikka – aineiston hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Liikanen, H-L. 2010. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia– ehdotus toimintaohjelmaksi 2010–2014. Opetusministeriön julkaisuja 2010:1. Viitattu 29.8.2014. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/OPM1.pdf?lang=fi>

Luotonen, Maija 2013. Taiteesta hyvinvointia. Tesso – sosiaali- ja terveystieteellinen aikakauslehti. 7.5.2013. Viitattu 10.8.2014. <http://www.tesso.fi/artikkeli/taiteesta-hyvinvointia>

Museopoliittinen ohjelma 2000. 1999. Komiteanmietintö 31. Viitattu 11.8.2014. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/1999/liitteet/opm_444_museo2000.pdf?lang=fi

Niitynpään työläiskotimuseo. Keski-Suomen museo. Viitattu 30.8.2014. http://www.jyvaskyla.fi/keskisuomenmuseo/museot/niitynpaan_tyolaiskotimuseo

Saarikoski, H. 2008. Kuultavia ääniä ja kuuntelemisen keinoja. Teoksessa Ääniä arkistosta- haastattelu ja tulkinta. Helsinki: SKS, 27-53.

Taide tekee hyvää ja kulttuuri kuuluu kaikille. 2014. Viitattu 12.5.2014. <http://kulttuuriluotsit.fi/>

Toimintaohjelma 2010-2014. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 30.8.2014. http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/hankkeet/taiku/tk_verkosto

Toimintaterapeuttien ammattieettiset ohjeet. 2011. Toimintaterapeuttiliitto. Viitattu 30.8.2014.

<http://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/images/stories/ammattieettisetohjeet2011.pdf>

Tornberg, T. 2014. Kulttuuriluotsit saivat pohjoismaista tunnustusta. Yle uutiset. 6.2.2014. Viitattu 4.4.2014.

http://yle.fi/uutiset/kulttuuriluotsit_saivat_pohjoismaista_tunnustusta/7071267

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi.

Turpeinen, S. & Laitinen, H. 2011. Kulttuuri – museokasvatusta, markkinointia vai ennaltaehkäisevää sosiaalityötä. Museo-lehti nro. 3, 20-22.

Uotinen, J. 2008. Juoksuhiikka ja tilkkutäkki – laadulliset tutkimuskäytännöt ja äänen kunnioittaminen. Teoksessa Ääniä arkistossa – haastattelut ja tulkinta. Helsinki: SKS,

Vilkuna, J. 2000. Menneisyyden tulevaisuus. Kirjassa Näkökulmia museoihin ja museologiaan. Toim. Vilkuna, J. Saarijärvi: Ethnos-toimite 10, 8-11.

Viljanen Kaisa. 2014. Taiteilija matkalla terapeutiksi. Helsingin sanomat. 24.5.2014. Viitattu 14.8.2014.

<http://www.hs.fi/paivanlehti/24052014/kulttuuri/Taiteilija+matkalla+terapeutiksi/a1400827222478>

Liitteet:

Liite 1. Tutkimuslupa

Tutkimuslupa

Teen Jyväskylän ammattikorkeakoulussa toimintaterapian opinnäytetyötä kulttuuriluotsipalvelusta merkityksellisenä toimintana. Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia kulttuuriluotseja merkityksellisen toiminnan mahdollistajana palvelukodin asukkaalle sekä kulttuuripalveluiden mahdollisuuksia terapeuttisessa työskentelyssä. Opinnäytetyö toisi myös kulttuuriluotsitoiminnalle näkyvyyttä. Ohjaavana opettajanani toimii Heidi Kihlström-Lehtonen.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja tutkittava voi vetäytyä tutkimuksesta missä tutkimuksen vaiheessa tahansa.

Kerään tutkimusaineistoa haastattelemalla. Haastattelukertoja on yhteensä kolme ja ne tapahtuvat joulukuun 2013 aikana. Opinnäytetyössä käytän haastattelussa saamaani tietoa tapausesimerkkinä kulttuuriluotsitoiminnan hyödyllisyydestä.

Haastattelussa kerättyä aineistoa käsitellään opinnäytetyössä siten, että lukijan ei ole mahdollista tunnistaa haastateltavan henkilöllisyyttä.

Haastattelussa saatua aineistoa ei käytetä muuhun kuin edellä mainittuun opinnäytetyöhöni ja haastattelussa kerätty materiaali hävitetään opinnäytetyön tarkistuksen jälkeen.

Lotta Kaukua

sähköposti: g2061@student.jamk.fi

Haluan osallistua tutkimukseen kulttuuriluotsitoiminnasta
Jyväskylässä 25.11.2013

Allekirjoitus ja nimen selvennys

Liite 2: Teemahaastattelu 2

Kysymykset:

Miten löysit kulttuuriluotsit?

Oliko sinulla toiveita minne haluat luotsin kanssa mennä?

Millaisia kokemuksia sinulla on luotsauksista?

Mikä on luotsin merkitys museokäynnille?

Paras museokokemus?

Ikävin museokokemus?

Lähtisitkö ilman luotseja museoon?

Keski-Suomen museo, Keski-Suomen luontomuseo, Suomen käsityön museo,
Kuokkalan kartano, Niitynpään työläiskotimuseo, Suomen käsityön museo toinen
vierailukerta, Tourujoen luontopolku ja Kaupungin kirjasto

Käymme läpi museo kerrallaan vapaamuotoisesti:

- Mikä näyttely museossa oli?
- Mitä näit?
- Mitä ajatuksia ja tunteita heräsi?

Mitä muuta haluat kertoa kulttuuriluotsitoiminnasta?